

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мороз О. Л.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови в судноводінні
Херсонської державної морської академії
ORCID ID: 0000-0002-1483-9136

У статті розглянуто поетапний процес впровадження інноваційних технологій під час вивчення морської англійської мови в закладах вищої морської освіти. Стверджується, що з огляду на значні зміни в професійній підготовці здобувачів вищої освіти, які зумовлені необхідністю забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями, здатними критично мислити та постійно розвивати й удосконалювати свої знання та навички, особливої актуальності набуває перехід до розвивальних, пошукових, проблемних та дослідницьких форм, методів і технологій навчання. Зазначено, що залучення інноваційних технологій навчання до професійної підготовки майбутніх судноводіїв і до створення навчальних матеріалів, інтеграція сучасних платформ для онлайн-навчання та адаптація до потреб здобувачів у реальному часі сприяють ефективному формуванню цілого комплексу необхідних професійних компетенцій та забезпечують підготовку нового покоління фахівців, здатних ефективно діяти в умовах глобалізованого морського середовища. Водночас акцентується на тому, що процес вибору та впровадження тієї чи іншої інноваційної технології має бути ретельно продуманим і спланованим, оскільки ефективність певної інновації значно залежить від рівня сприйняття інноваційних змін та наявності в них реальних можливостей здійснення.

У статті пропонується шість ключових етапів впровадження інноваційних технологій у процес іншомовної професійно орієнтованої комунікативної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Описано основні завдання та визначено мету кожного етапу впровадження інноваційних технологій навчання задля визначення головних (стратегічних) цілей та шляху їх досягнення і, як результат, підвищення якості надання освітніх послуг.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, професійно орієнтована комунікативна компетенція, якість навчання, професійні компетенції, поетапне впровадження.

Moroz O. L. Key steps of innovative techniques implementation into Maritime English teaching

The article reveals step-by-step of the innovative techniques implementation into Maritime English teaching in the higher maritime education establishments. It is argued that due to the immense changes in the sphere of professional training which are caused by the need to provide the labour market with the highly competitive employees who are able to think critically and constantly develop their knowledge and skills it is especially important to shift to developmental, inquiry-based, problem-based and research forms, methods and techniques of teaching. It is stated that the implementation of the innovative teaching techniques to the process of future seafarers professional training as well as to the teaching materials creation and development, to the integration of up-to-date platforms for the on-line teaching and the adjustment to the students' needs in the real time environment can enhance the effective formation of all vital professional skills and competencies formation and provide for the professional training of the new generation of employees able to act efficiently in term of global maritime environment. At the same time the article focuses on the fact that the process of this or that innovative teaching technique choice and implementation has to be thoroughly thought off and planned because the effectiveness of a certain teaching innovation greatly depends on the level of the innovative changes perception and the actual possibilities of their implementation.

The article brings forward the idea of the six key steps of the innovation teaching techniques implementation into the foreign professionally-oriented communicative training of future seafarers. The article describes main tasks and defines the aim of each step of innovative teaching techniques implementation for the purpose of the key (strategic) goals determination and the ways of their achievement. This shall provide for the enhancement of the educational services quality and effectiveness.

Keywords: innovative teaching techniques, professionally-oriented communicative competency, quality of education, professional competencies, step-by-step implementation.

Вступ. У сучасному суспільстві спостерігаються значні зміни щодо розстановки пріоритетів під час професійної підготовки здобувачів вищої освіти, зумовлені постійним динамічним розвитком ринку праці та необхідності його забезпечення конкурентоспроможними фахівцями. Темпи нарощування знань в інформаційному та цифровому просторі призводять до того, що традиційна система освіти, орієнтована на просте передавання знань від викладача студенту, стає неефективною, а тому особлива увага сьогодні приділяється проблемам розвитку особистості, яка здатна професійно діяти в постійно змінюваних умовах, яка володіє актуальними знаннями, вирізняється гнучкістю й критичністю мислення (І. Зязюн, В. Кремінь, О. Павленко). А отже, головними завданнями, що стоять сьогодні перед вищою професійною освітою, є забезпечення її нової якості, зорієнтованої на формування особистості компетентної, здатної до інноваційної діяльності, що можливе за умови здатності здобувача освіти творчо використовувати здобуті знання, уміння й навички, самостійно опановувати нові знання та постійно вдосконалюватися впродовж усього життя [3, с. 35]. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що «мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості й творчої реалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя...» [1].

Сьогодні морська індустрія є одним з ключових складників глобальної економіки. Зростання обсягів морських перевезень, ускладнення судноплавних маршрутів та впровадження передових технологій ставлять перед майбутніми судноводцями нові виклики. Сучасна професійна морська освіта потребує комплексного підходу, який урахує динамічні зміни в морській галузі, глобалізацію та розвиток міжнародних стандартів, а також необхідність підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в різноманітних культурних і професійних контекстах (S. Mallam, S. Nazir, S.K. Renganayagalu). Актуальними є дослідження гнучких умінь (soft skills), навичок мислення вищого

порядку (higher order thinking skills) (С. Барсук, В. Кудрявцева, О. Фролова). Формування та розвиток критично важливих гнучких умінь і навичок, що передбачають глибоке розуміння змісту навчального матеріалу, уміння критично мислити та виконувати проблемні завдання, уміння міжособистісного спілкування, можливе лише через активну творчу діяльність здобувачів освіти в спеціально організованому освітньому середовищі, яке сприяє розвитку творчого та критичного мислення, інтелекту й емоційно-вольових якостей особистості [4, с. 493].

Розвиток інноваційних технологій у сфері освіти загалом та вищої професійної освіти зокрема створює нові можливості для підвищення її якості та ефективності (І. Підласий, В. Ткаченко, А. Sharma, Р. Кароор). Залучення інноваційних технологій навчання до професійної підготовки майбутніх судноводців дають змогу створювати умови, максимально наближені до реальних, чим сприяють ефективному формуванню цілого комплексу необхідних професійних компетенцій. Ураховуючи основні особливості сьогодення (дедалі більші вимоги морської індустрії до майбутніх фахівців, перебування країни в стані війни тощо), вважаємо, що ключовими кроками до підготовки нового покоління фахівців є інноваційні підходи до створення навчальних матеріалів, інтеграція сучасних платформ для онлайн-навчання та адаптація до потреб здобувачів у реальному часі. Це означає, що ключовим завданням викладачів морської англійської мови сьогодні є вибір найкращих технологічних рішень для синхронної та асинхронної комунікації, які допоможуть здобувачам опанувати не лише теоретичні знання, а й необхідні уміння спілкуватися в професійному середовищі. Проте ефективність вищезазначених технологій у процесі підготовки майбутніх судноводців досі потребує детального вивчення. Апробація нових методик та визначення їх придатності для використання в навчальному процесі є важливим завданням сучасної педагогічної науки.

Методи дослідження. У межах статті маємо на меті розглянути поетапний, «вдумливий» процес упровадження інноваційних підходів до навчання морської англійської

мови, які орієнтовані на інтеграцію міжкультурних, комунікативних і професійних компетенцій, описати кожен етап упровадження тієї чи іншої технології та пояснити його необхідність задля якнайкращої інтеграції інноваційної технології в освітній процес для розвитку професійної комунікації в судноводіїв. Для виконання вищезазначених завдань використано такі наукові методи дослідження, як спостереження, аналіз, систематизація.

У сучасній науковій літературі натрапляємо на розмаїття підходів до тлумачення та вивчення таких педагогічних понять, як *інноваційна освіта, інновації в освіті, інноваційні технології* тощо. Так, наприклад, енциклопедія освіти тлумачить поняття «інновації в освіті» як процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних й управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [2]. Науковці розглядають як окремі характерні риси освітніх інновацій, так і необхідні умови їх ефективного впровадження (В. Ткаченко), пропонують їх типологію (І. Підласий). Як специфічна категорія, освітня інновація має вирізнятися такими характерними рисами, як цілеспрямованість (тобто це зміни, що мають на меті підвищення якості та покращення результатів освіти), відкритість (тобто зміни можуть ініціюватися на будь-якому з рівнів освітньої системи: учителем, учнем, керівництвом окремої освітньої установи, державними й місцевими органами управління освітою тощо), безперервність (тобто зміни спрямовані на постійне покращення системи відповідно до вимог та запитів ринку праці) [7]. Інноваційні освітні технології створюють нові можливості для розвитку освіти. Перевагами таких технологій, безсумнівно, є доступність (можливість здобувати якісну освіту незалежно від географічного розташування та фінансових можливостей), гнучкість навчання (вибір часу й місця для навчання, що відповідає індивідуальним потребам), підвищення мотивації (залучення інтерактивних елементів та створення цікавих освітніх середовищ), розвиток навичок XXI століття (формування критичного мис-

лення, креативності, комунікативних навичок, здатності до співпраці тощо), ефективність навчання (індивідуалізація навчання та використання сучасних технологій дають змогу досягати кращих результатів).

Відповідно до статті 23 Закону України «Про освіту», держава гарантує закладам освіти автономію, що полягає в самостійності, незалежності та відповідальності в ухваленні рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [5]. Така автономія означає, що кожен ЗВО отримує можливість обирати шляхи та способи покращення надання освітніх послуг, підвищення рівня їх якості, орієнтуючись на конкретного споживача. Але разом з можливістю приходить і відповідальність, оскільки ефективність певної інновації значною мірою залежить від рівня сприйняття інноваційних змін та наявності в них реальних можливостей здійснення. У цьому контексті значної актуальності набуває питання розробки ефективної стратегії впровадження певних технологій навчання, які спрямовані на забезпечення якості надання освітніх послуг.

Розробка стратегії є важливим процесом, який дає змогу обґрунтовані рішення та ефективно розподіляти ресурси, оскільки саме в стратегії представлено методологію досягнення поставленої мети. Тобто від якості розроблення стратегії залежить і весь подальший процес досягнення поставленої мети, а отже, стратегічне планування вимагає певного часу і становить собою систематичний та перспективний процес. Якісно розроблена стратегія впровадження інноваційних технологій у процес навчання майбутніх судноводіїв іншомовної професійно орієнтованої комунікації дає змогу визначити серію ретельно продуманих, взаємопов'язаних етапів, кожен з яких має свою певну мету, але водночас забезпечує синхронізацію всіх аспектів впровадження тієї чи іншої технології до єдиного спільного бачення. Аналіз джерел та матеріалів з теми нашого дослідження уможливив висновок про те, що є різні варіанти та підходи до визначення етапності впровадження тієї чи іншої інновації [6], що зумовлено, на нашу думку,

сферою впровадження інноваційної технології, специфічними особливостями самої інноваційної технології та, звісно ж, тією стратегічною метою, яку планується досягти в результаті впровадження конкретної інноваційної технології.

Результати. У межах наукового дослідження, яке має за мету визначити ключові етапи ефективного впровадження інноваційних технологій у процес підготовки до професійної морської комунікації, уважаємо за доцільне виокремлювати шість послідовних взаємопов'язаних етапів.

1. Аналіз ключових потреб та визначення стратегічної мети впровадження тієї чи іншої інноваційної технології. Збір об'єктивних та актуальних даних є критично важливим етапом для всього подальшого процесу розробки стратегії та впровадження інноваційних технологій у професійно орієнтовану іншомовну підготовку майбутніх фахівців морської галузі, адже саме точні та актуальні дані з тієї чи іншої царини вможливають реалістичну оцінку поточної ситуації у сфері морської освіти, адекватне визначення сильних та проблемних сторін і, як результат, установа правильної стратегічної мети.

Отже, процес упровадження інноваційної технології навчання повинен розпочинатися з ретельного всебічного аналізу стану та оцінки якості надання освітніх послуг у закладі вищої освіти, визначення ключових потреб морської індустрії щодо рівня сформованості професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх фахівців та усвідомлення очікувань усіх зацікавлених сторін від стейкхолдерів (представників судноплавних та круїнгових компаній) до бенефіціарів (власне здобувачів вищої морської освіти). Особливої важливості цей етап набуває зараз під час зростання ролі диджиталізації освіти в умовах воєнного стану в Україні, адже забезпечення надання якісних освітніх послуг потребує залучення інноваційних технологій. На основі зібраних та проаналізованих даних доцільно сформулювати перше загальне уявлення про пріоритетизацію проблем, розглянути пропозиції щодо їх вирішення та встановити стратегічну й операційні цілі.

У межах дослідження стратегічною метою визнається підвищення якості іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх моряків. Досягнення стратегічної мети передбачає досягнення декількох операційних цілей: вибір оптимальної інноваційної технології навчання та творення відповідного освітнього середовища, забезпечення процесу кваліфікованими та підготованими науково-педагогічними працівниками (відповідний кадровий склад), створення системи мотивації для всіх учасників освітнього процесу, тощо. На кожному наступному етапі розробки стратегії відбувається досягнення поставлених операційних цілей або їх уточнення.

Якісно виконана робота на першому етапі уможливить якісну й ефективну розробку та реалізацію всіх наступних етапів стратегії.

2. Вибір оптимальної інноваційної технології навчання відповідно до визначеної раніше мети. На цьому етапі важливим завданням є вивчення інноваційних технологій та практик, упровадження яких може сприяти підвищенню якості іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців морської галузі. Ретельний аналіз можливостей кожної окремої технології дасть змогу обрати таку, яка буде найоптимальнішою в конкретних умовах надання освітніх послуг та відповідно до потреб здобувачів вищої морської освіти (з урахуванням даних, отриманих на першому етапі розробки стратегії). Так, наприклад, для досягнення стратегічної мети з урахуванням умов навчання (повна дистанційна освіта, перебування викладачів та здобувачів у різних куточках світу, проблеми з енергопостачанням та доступ до інтернету в тих, хто перебуває в Україні) найоптимальнішою інноваційною технологією вважаємо залучення інтерактивних освітніх платформ, які надають можливість синхронного та асинхронного доступу до навчальних матеріалів.

3. Підготовка викладачів. Після того як оптимальна інноваційна технологія для імплементації визначена, можна переходити до наступного етапу впровадження інноваційної технології навчання, а саме – підготовки викладацького складу до впровадження та практичного застосування її на практиці в роботі зі здобувачами освіти. Тут важливо

переконатися, що науково-педагогічні працівники мають відповідні технічні навички, адже використання інтерактивних освітніх платформ вимагає високого рівня навичок володіння технічними засобами. Сформованість цифрової компетентності викладачів – це ключова вимога сьогодення, без задоволення якої підвищення якості освітніх послуг є неможливим. Крім того, в умовах організації та проведення освітнього процесу в дистанційному режимі важливо застосовувати відповідні форми й методи роботи, адаптувати навчальні ресурси до онлайн-формату, визначати навчальний матеріал, який здобувачі освіти зможуть опанувати самостійно до заняття та який опрацьовуватимуть на занятті (тобто опанувати таку модель змішаного навчання, як «перегорнуті класи») тощо. Тобто впровадження інноваційних технологій навчання вимагає і відповідної методологічної грамотності та обізнаності викладачів. Головним завданням цього етапу є встановлення рівня сформованості відповідних навичок викладачів та організація майстеркласів, семінарів, воркшопів з розвитку їхньої педагогічної майстерності та цифрової обізнаності з метою уникнення або принаймні мінімізації труднощів з упровадженням обраної інноваційної технології в процес підготовки здобувачів до професійної комунікації.

4. Упровадження пілотних проектів та тестування. Етап упровадження пілотних проектів є, на нашу думку, не стовідсотково критично необхідним, але все ж таки досить корисним. Тобто ми рекомендуємо включати цей етап до процесу стратегічного планування, якщо є така можливість та необхідні умови. Включення цього етапу до процесу впровадження інноваційної технології дасть змогу уникнути багатьох труднощів на наступному етапі – загального впровадження. На етапі впровадження пілотних проектів та тестування головна увага має бути зосереджена на виявленні сильних і слабких сторін, потенційних проблем, які можуть перешкоджати успіху. Цей етап також дасть змогу виявити, наскільки науково-педагогічні працівники практично готові до впровадження обраної інноваційної технології, чи володіють вони в достатній мірі необхідними нави-

чками та чи мають достатній досвід. На основі виявлених під час цього етапу фактів і даних можна вжити запобіжних заходів щодо усунення недоліків, зміцнення вразливих аспектів стратегічного плану задля підвищення загальної ефективності освітнього процесу на основі інноваційної технології загалом. Важливим організаційним моментом цього етапу є зворотній зв'язок із бенефіціарами освітнього процесу, тобто фідбек від здобувачів освіти, їх оцінка якості, зручності, доступності та корисності тієї інноваційної технології, упровадження якої ми наразі тестуємо під час цього етапу. Так, цей етап уможливить адаптацію, корекцію та оптимізацію процесу впровадження інноваційних технологій в освітній процес, перш ніж розпочинати їх загальне впровадження.

5. Упровадження інноваційної технології в процес підготовки фахівців морської галузі до професійного іншомовного спілкування. На цьому етапі відбувається вже безпосереднє повне впровадження обраної інноваційної технології в процес підготовки фахівців морської галузі до професійного іншомовного спілкування. На цьому етапі залучають усіх науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти, для яких, власне, й обрано певну інноваційну технологію. Процес упровадження інноваційних технологій відбувається відповідно до чітко встановленого плану та регламенту з дотриманням усіх методичних рекомендацій, укладених на попередніх етапах.

6. Моніторинг ефективності. Навіть якщо в процес упровадження інноваційної технології навчання входить упровадження пілотних проектів та тестування, моніторинг ефективності повного впровадження, як окремий етап, все одно має критичне значення. Моніторинг, відповідно до класичного визначення «стратегічного планування», – це невід'ємний складник стратегічного процесу. Це важливий інструмент для результативного управління впровадженням інновації [6]. Під час цього етапу необхідно встановити, чи досягаються встановлені операційні цілі, чи відбувається це відповідно до встановлених термінів, які труднощі виникають, що можна зробити / змінити задля підвищення ефективності процесу впровадження інноваційної технології

тощо. Тобто цінність моніторингу полягає в отриманні об'єктивних даних для ухвалення подальших рішень щодо корегування стратегічної мети, операційних цілей та способів їх досягнення.

Висновки. Так, уважаємо, що впровадження інноваційних технологій в освітній процес, інтеграція сучасних платформ для онлайн-навчання та адаптація до потреб здобувачів у реальному часі є ключовими кроками до підготовки нового покоління фахівців, здатних ефективно діяти в умовах глобалізованого морського середовища, оскільки сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, розвиває творчі здібності здобувачів освіти, збільшує зацікавленість до навчання, розвиває креативне мислення, формує дослідницькі вміння та навички, активну життєву позицію в сучасному суспільстві. Проте ефек-

тивність застосування інноваційних технологій у процесі підготовки фахівців морської галузі до професійної комунікації безпосередньо залежить від якості розробки стратегії поетапного впровадження їх у практику. Процес впровадження інноваційних технологій, вибудований з послідовних, взаємопов'язаних етапів, кожен з яких має свою мету і завдання, уможливорює визначення головних (стратегічних) цілей на шляху їх досягнення, який буде містити операційні цілі та завдання (тактичні кроки) з урахуванням наявного ресурсу для їх реалізації. Уважаємо, що запропонований поетапний процес упровадження інноваційних технологій у навчальний процес має значний потенціал для підвищення ефективності підготовки судноводіїв до професійної комунікації та відповідає сучасним вимогам морської індустрії.

Список використаних джерел

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Теорія. Історія. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
2. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. 1040 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Неперервна професійна освіта : філософія, педагогічні парадигми, прогноз / редкол.: В. П. Андрюшенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 854 с.
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.08.2025).
6. Розробляємо стратегію розвитку освіти в територіальній громаді: Порадник для голів та управлінців освітою територіальних громад / за заг. ред.: Н. Протасової, В. Полторак, Л. Жабенко. Київ, 2021. 64 с. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2021/10> (дата звернення: 19.08.2025).
7. Ткаченко В.П. Інноваційна діяльність у закладах освіти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 44–46. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/10.pdf (дата звернення 20.08.2025).

References

1. Aleksyuk, A.M. (1998). Pedagogika vyshchoi osvity Ukrainy. Teoriia. Istoriia [Pedagogy of Higher Education of Ukraine. Theory. History.]. Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
2. Kremen, V.H. (Eds.). (2008). Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Nikolaieva, S.Yu. (Ed.). (2003). Zahalnoieuropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment]. Kyiv : Lenvit. [in Ukrainian].
4. Andriushchenko, V.P., Ziazun, I.A., & Kremen, V.H. (Eds.). (2003). Neperervna profesiina osvita : filosofii, pedahohichni paradyhmy, prohnaz [Continuous vocational education: philosophy, pedagogical paradigms, anticipations]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian].
5. Pro osvitu : Zakon Ukrainy [About Education: the Law of Ukraine] from 05.09.2017 № 2145-VIII. [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Protasova, N., Poltorak, V., & Zhabenko, L. (Eds.). (2012). Rozrobliaiemo stratehiiu rozvytku osvity v terytorialnii hromadi [Working out the strategy of educational development in territorial communities]. Kyiv. [in Ukrainian]. Retrieved from <https://hromady.org/wp-content/uploads/2021/10>.
7. Tkachenko, V.P. (2018) Innovatsiina diialnist u zakladakh osvity [Innovative activities in educational establishments]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 10, 44–46. [in Ukrainian]. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2018/10.pdf.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2025

Стаття прийнята 10.12.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025